

JEES

Journal of Empirical Economics and Social Sciences

Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi

Cilt/Volume: 6 Sayı/Issue: 1 Mart/March 2024 ss./pp. 1-12
R. Yenigün <http://dx.doi.org/10.46959/jees.1455625>

NİJERYA'DA SİYASİ İSTİKRAR İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Raşit YENİGÜN

ÖZET

Siyasi istikrar, ekonominin gelişimi açısından kritik bir rol oynar. Yapılan araştırmalar, siyasi istikrarın veya istikrarsızlığın ekonomik performansla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Afrika kıtasındaki birçok ülkede, ekonomik, sosyal ve askeri alanlardaki olumsuzluklar nedeniyle siyasi istikrarsızlık yaşanmaktadır. Bu faktörlerden en fazla etkilenen ülkelere biri de Nijerya Federal Cumhuriyeti'dir. Bu çalışmanın temel amacı, Nijerya'da siyasi istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi anlamak ve açıklamaktır. Bu bağlamda, Dünya Bankası tarafından düzenli olarak yayınlanan "Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Endeksi" kullanılarak ülkenin ekonomik büyümesi ile bu endeks arasındaki ilişki detaylı bir şekilde incelenmiştir. Araştırmada, Nijerya'nın siyasi istikrar endeksindeki düşük sıralamasına rağmen, Afrika'nın en büyük ekonomisinden biri ve dünyanın en büyük 30 ekonomisi arasında yer aldığı göz önüne alındığında, ülkenin siyasi ve ekonomik alanlarda yaşadığı tezatlığı ve karmaşık durumu ortaya konulmuştur. Ülkenin farklı liderlik dönemlerinde siyasi istikrarı ve ekonomik performansı analiz edilerek, bu iki faktör arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nijerya, Siyasi İstikrar, Siyasi İstikrarsızlık, Ekonomik Büyüme.

JEL Kodları: O17, P16, O43, O55.

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN POLITICAL STABILITY AND ECONOMIC GROWTH IN NIGERIA

ABSTRACT

Political stability plays a critical role in economic development. Research to date shows that political stability/instability is closely related to economic performance. Many countries in the African continent are experiencing political instability due to unfavorable economic, social and military conditions. One of the countries most affected by these factors is the Federal Republic of Nigeria. The main objective of this study is to understand and explain the relationship between political stability and

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara/ Türkiye. E-mail: ryenigun@gmail.com

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 19 Mart / March 2024
Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 17 Nisan / April 2024
Kabul Tarihi / Acceptance Date : 15 Mayıs / May 2024

economic growth in Nigeria. In this context, using the "Political Stability and Absence of Violence/Terrorism Index" published regularly by the World Bank, the relationship between the country's economic growth and this index is analyzed in detail. In addition, Nigeria's political stability and economic performance under different leadership periods are analyzed to better understand the relationship between these two factors.

Keywords: *Nigeria, Political Stability, Political Instability, Economic Growth*

JEL Codes: *O17, P16, O43, O55*

1. GİRİŞ

Siyasi İstikrar, ekonominin gelişmesi için önemli bir role sahiptir. Günümüze kadar yapılan araştırmalar, siyasi istikrar/istikrarsızlığın ekonomik performansla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bunun temel nedeni ise siyasi istikrarsızlığın oluşturduğu belirsizliğin uzun vadeli politikaları etkilemesidir. Bir ülkenin yönetim şeklindeki belirsizlik durumu, yatırımcılar ve işletmelerin yatırım arzusunu arttıran güven ortamının oluşmasını engelleyerek, ekonomik büyümeye negatif etki etmektedir.

Lipset tarafından 1959 yılında yapılan bir tanıma göre, bir ülkenin istikrarlı kabul edilmesi için 25 yıl boyunca liberal ve tutarlı bir demokrasi veya diktatörlük altında yönetilmesi gerekmektedir. (Lipset, 1959, s. 73) Lipset siyasi istikrarın yönetim şekline göre ziyade süreklilikten kaynaklandığı vurgulanmaktadır.

Olson tarafından yapılan bir değerlendirmede ise uzun yıllar iktidarda kalan yönetimlerin, ülkedeki sosyal refahı en üst düzeye çıkaracak politikalar geliştirmek yerine, baskı gruplarının çıkarlarını korumaya odaklanabileceği belirtilmiştir. (Mancur, 1982) Bu bakış açısına göre, uzun süre aynı yönetimin iktidarda kalması istikrarsızlığa yol açabilmektedir.

Bu nedenle son zamanlarda siyasi istikrarsızlık algısı, sadece yönetimin sürekliliğiyle değil, aynı zamanda darbe sayısı, anayasa değişikliği, silahlı çatışmalar, toplumsal gösteriler ve huzursuzluklar, uluslararası gerginlikler gibi ülkenin istikrarını etkileyen faktörlerin bir kombinasyonu olarak ele alınmaktadır.

Afrika kıtasındaki çoğu ülkede, yukarıda belirtilen faktörlerin etkisiyle ekonomik, sosyal ve askeri yönde birçok olumsuzluk yaşanmakta, bu süreç birçok kıta ülkesinde siyasi istikrarsızlığa neden olmaktadır. Bu faktörlerden en çok etkilenen ülkelerden biri de Nijerya Federal Cumhuriyeti'dir.

Nijerya ile ilgili yapılan çalışmalarda da ülkeyi yöneten rejimlerin beklenmeyen zamanlarda değişmesi, yolsuzluk ve rüşvet gibi etik sorunlar, çatışmalar, etnik gruplar arasında yaşanan ötekileştirme ve menfaat sağlama girişimlerinin siyasal istikrarsızlığa neden olarak ekonomik büyümeyi etkilediğine dair birçok çalışma yapılmıştır. Ancak Dünya Bankası tarafından yayınlanan "Siyasi İstikrar

ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Endeksi" ile Nijerya'nın ekonomik büyümesi arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir şekilde inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Nijerya'da siyasi istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi anlamak ve açıklamaktır. Bu bağlamda, Dünya Bankası tarafından düzenli olarak yayınlanan "Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Endeksi" kullanılarak ülkenin ekonomik büyümesi ile bu endeks arasındaki ilişki detaylı bir şekilde incelenecektir. Ayrıca, Nijerya'nın farklı lider yönetimindeki dönemlerde, siyasi istikrarı ve ekonomik performansı analiz edilerek, bu iki faktör arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak hedeflenmektedir.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Siyasi istikrarsızlık, farklı dereceleri ve buna bağlı tanımlamaları mevcut olmakla birlikte genellikle çoğunluğun kabul ettiği bir yönetim şekli ile kanunlar çerçevesinde etkin ve üretken bir siyasi yapının oluşturulamaması olarak tanımlanabilir.

Siyasi istikrarın ekonomi ile ilişkisi, iktisat biliminde ilk olarak Alesina, Özler, Roubini ve Swagel tarafından 1996 yılında yayımlanan çalışma ile gündeme gelmiş ve o zamandan günümüze tartışılan bir konu olmuştur.

Alesina ve diğerleri, söz konusu makalede Arjantin'in yirminci yüzyılın başlarında dünyanın en yüksek refah seviyelerinden birine sahip olduğunu ve 1960'lı yıllarda kişi başına milli gelir açısından dünyanın en zengin 20 ülkesi arasında yer aldığını belirtmişlerdir. Ancak, Japonya'dan çok daha yüksek milli gelire sahip Arjantin'de uzun yıllar süren darbeler ve istikrarsızlıklar nedeniyle ekonomik göstergelerin gerilemiş, Japonya'nın siyasi istikrarı sayesinde ise ekonomisi hızla gelişmiştir. (Alesina, Özler, Roubini, & Swagel, 1996)

Ayrıca, Afrika ile ilgili yapılan başka bir çalışmada Gana ile Güney Kore karşılaştırılmış, Gana 1957'de Güney Kore'den daha müreffeh bir ülke iken, 2000 yılına gelindiğinde Güney Kore'nin kişi başına düşen Gayri Safi Milli Hasılası'nın, Gana'nın 20 katından fazla olduğu tespit edilerek benzer sonuçlar ortaya konulmuştur. (Young, 2012)

Yukarıdaki örneklerde de belirtildiği gibi, ekonomik büyüme eğilimleri darbelerin yaşandığı ve siyasi istikrarsızlığın hüküm sürdüğü ülkeler ile siyasi istikrarın hakim olduğu ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Siyasi istikrarsızlığa sebep olan süreçler, ekonomideki düzensizlikleri artırarak, siyasete ve siyasi kurumlara duyulan güveni azaltır ve ekonominin durgunluğa girmesine yol açar. Bu durum yatırımcıların risk almak yerine daha güvenli limanlara yönelmelerine ve ülke içindeki yatırımların azalarak, ekonominin büyümesini yavaşlamasına neden olmaktadır.

Nwadike ve arkadaşları tarafından siyasi istikrarsızlığının 1970-2015 yılları arasında Nijerya'nın ekonomik büyümesi üzerinde etkisinin değerlendirilmesi yönelik yapılan çalışmada, siyasi istikrarsızlık ve ekonomik büyüme arasında doğrudan bir nedensellik ilişkisi bulunamamasına rağmen siyasi

istikrarsızlığının ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkisi olduğu saptanmıştır. (Nwadike, Ani, & Ojakorotu, 2019).

Benzer şekilde Nomor ve Iorember, Nijerya özelinde siyasi istikrarın ekonomik büyümeye pozitif bir etkisi olduğunu tespit etmiş, bu etkinin hem uzun hem de kısa vadede sürdürülebilir olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, ARDL model yaklaşımı kullanarak Nijerya’da 1999-2014 yılları arasında siyasi istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelemiş ve siyasi istikrarın ekonomik büyüme için vazgeçilmez bir unsurla olduğunu ortaya koymuştur. (Nomor & Iorember, 2017).

Çoğu ekonomist, genel literatürde yaygın olarak bulunan bu görüşü destekler ve siyasi istikrarın olduğu ülkelerdeki ekonomilerin, istikrarsız olanlara kıyasla daha hızlı bir büyüme sergilediği konusunda genel bir fikir birliği içindedir. (Arslan, 2011, s. 73)

Ancak literatürde bu genel görüşe karşı çıkan düşünceler de mevcuttur. Bu alternatif bakış açılarına göre, mevcut iktidarların kötü ekonomi ve politika yönetiminde veya yüksek düzeyde yolsuzluğun yaşandığı durumlarda, politik değişiklikler bireyler ve ekonomiler için avantajlar yaratabilmektedir.

Örneğin Güney Asya ülkelerinin çoğunluğu gibi Bangladeş’de Dünya Bankası tarafından oluşturulan siyasi istikrar endeksinden düşük puan almıştır. Siyasi istikrar endeksi 2021 verilerine göre yapılan sıralamada -1.15 ortalama puanla ile 172. sırada yer almaktadır. (Rathnayke, 2022)

Aynı endekse göre, 1996-2021 yılları arasında yapılan değerlendirme de Bangladeş’in -0,97 puan ile 193 ülke arasında 160. en kötü siyasi istikrara sahip ülke konumunda olduğu açıklanmıştır. Bu durum, Bangladeş’in siyasi istikrarsızlıktan ciddi şekilde etkilendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bangladeş'teki bu siyasi istikrarsızlık ve huzursuzluk, siyasi partilerin politik tutumlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olup, mevcut siyasi çatışma, yolsuzlukların artması, yoksulluk ve ülkenin eğitim sisteminde sorunlar yaratması gibi farklı olumsuz etkileri de beraberinde getirmiştir. (Rashiduzzaman, 1997)

Bangladeş'in karşılaştığı siyasi istikrarsızlık tablosu ve Covid-19 salgınına rağmen, büyük maliyetli projelerde de dâhil olmak üzere önemli altyapı projelerini başarmıştır. (j. Bhattacharjee, 2021) Bunun da ötesinde, siyasi istikrarsızlığın Bangladeş ekonomisine etkileri üzerine yapılan bir araştırmada, şaşırtıcı bir şekilde, siyasi istikrarsızlığın ülkenin büyümesi üzerinde önemsiz bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre, Siyasi istikrarın büyüme üzerinde güçlü ve kayda değer bir etkisi olmasına rağmen doğrudan etkisi önemsizdir. Bunun yanı sıra, siyasi istikrarsızlığın yatırım oranları üzerinde de olumlu etkileri bulunmuştur. (Chawdhury, Aralık 2016).

Genel olarak siyasi istikrar ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ve siyasi istikrarsızlığın her durumda istenmeyen sonuçlar doğurduğuna dair birçok görüş bulunmasına rağmen, literatürde bu genel kanıya karşı çıkan düşünceler de mevcuttur.

Bu görüşlere göre, mevcut iktidarların bireylerin ve ülkenin refahını gözetmeyen politikalar izlediği, ekonomi ve politika yönetimi konusunda kabiliyetlerinin düşük olduğu ya da yüksek düzeyde yolsuzluğun yaşandığı durumlarda politik değişimler, bireyler ve ekonomiler için avantajlar yaratabilmektedir. (Alesina vd., 1996). Yukarıda verilen Bangladeş örneğinde olduğu gibi istisnalar olabilmektedir.

3. METODOLOJİ

Araştırma sürecinde, nitel araştırma yöntemlerini kullanarak kapsamlı bir veri toplama süreci benimsemiş, literatür araştırması ve belge incelemesinin yanı sıra betimsel analiz yöntemi kullanılarak literatürdeki bulgular geniş bir perspektiften değerlendirilmiştir. Bu yöntem, Nijerya'da siyasi istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca, çeşitli dönemlerde ve farklı araştırma grupları tarafından yapılan çalışmaların sonuçları bir araya getirilerek, konu hakkında daha geniş kapsamlı bir bilgi birikimi oluşturulmuştur. Bu süreçte politik istikrar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi saptama ve konuya ilişkin verilerin geçmişten günümüze olan değişimini değerlendirme imkânı elde edilmiştir.

4. SİYASİ İSTIKRARSIZLIK VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: NİJERYA

Siyasi istikrarsızlığın genel nedenlerini sıralamak gerekirse, siyasi yozlaşma ve rüşvet gibi etik sorunlar, çatışmalar, verimsizlik ve etkinlik eksikliği gibi yönetim problemleri, oy alma amacıyla vatandaşlara menfaat sağlama girişimleri, lobi faaliyetleri ve rant arayışları, siyasi partilerin kendi çıkarları doğrultusunda yasalaştırdığı kanunlar gibi siyasal sistemi olumsuz etkileyen unsurları ifade etmek mümkündür. (Küçüköğlü & Taş, 2020)

Yukarıda sayılan nedenlerin çoğunluğu, dünya ortalamasının çok altında büyüme sağlayan Afrika ülkelerinin hemen hemen hepsinde görülmekle birlikte, siyasi istikrarsızlığın en önemli nedenlerinden biri olarak da askeri darbe/müdahaleler gösterilmektedir. Bahse konu etkilere en çok maruz kalan ülkelerden biri ise Nijerya Federal Cumhuriyeti'dir.

Nijerya, Kolonyal dönem boyunca, böl-parça-yönet stratejisi ile etnik temelli yönetimin etkisi altında kalmıştır. Bu yönetim anlayışı, ülkenin bağımsızlığını kazandığı 01 Ekim 1960 tarihinden sonrada devam ederek, liderlerin kendi etnik gruplarına veya dini inançlara ayrıcalık tanınmasıyla daha da derinleşmiştir. Siyasi istikrarsızlığın genel nedenlerinin hemen hemen hepsi Nijerya'da görülmektedir. Bu süreç, Nijerya'nın kıtada en çok askeri darbeye maruz kalan ülkeler arasında yer almasına ve ülke içinde etnik ve dini kökenli çatışmalar yaşanmasına sebep olmuştur.

Nijerya'da; ikisi 1966 yılında olmak üzere, 1975, 1983, 1985, 1993 yıllarında yönetimin darbelerle el değiştirmiş, 1976 ve 1990 yıllarında ise darbe girişimi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Biafra iç savaşı gibi etnik temelli iç çatışmalar, Boko Haram gibi dini motifli terör örgütlerinin faaliyet göstermesi de ülkede siyasi istikrarın sağlanmasını engellemiştir.

“Siyasi istikrarsızlık çalışmalarında karşılaşılan en önemli problem politik olayların doğrudan gözlemlenebilir veya ölçülebilir olmamasıdır.” (YILMAZ, 2019) Bu problemi ortadan kaldırmak için çeşitli kurumlar, genel kabul gören tüm değişkenlerini toplanıp siyasi istikrar endeksleri oluşturulmaya başlanmıştır.

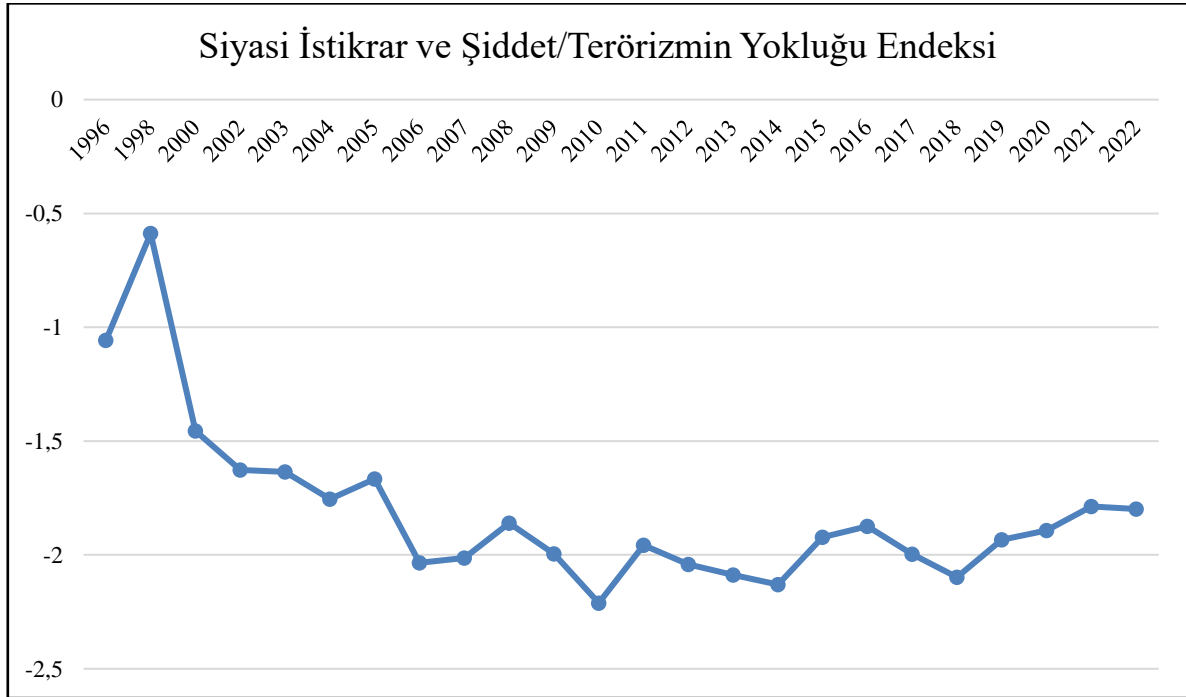
Dünya Bankası'nın oluşturduğu "Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" endeksi, siyasi istikrarsızlık ve terörizm gibi siyasi kaynaklı şiddet olasılıklarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Endeks, aralarında Economist Intelligence Unit (EIU), Dünya Ekonomik Forumu ve Politik Risk Hizmetleri'nin de bulunduğu çok sayıda kaynaktan elde edilen farklı göstergelere dayandığı için bileşik bir ölçü sunmaktadır.

Bu endeks, söz hakkı ve hesap verebilirlik, siyasi istikrar ve şiddetin/terörün yokluğu, hükümetin etkinliği, hukukun üstünlüğü ve yolsuzluğun kontrolü gibi kriterleri kullanarak 214 ülkenin politik istikrarı, terörizm, etnik, dini veya bölgesel çatışmalar olasılığını yansıtmayı amaçlamıştır. Endeksin metodolojisi tutarlı tutulmakta, böylece rakamlar zaman içinde karşılaştırılabilir olmaktadır.

Endeksin en yüksek istikrar puanı 2.5, en düşük istikrar puanı ise -2.5 olarak belirlenmiştir. Bu ölçüm, ülkeler arasındaki istikrar ve şiddet seviyelerini karşılaştırmak için bir ölçüt sunmaktadır.

Nijerya'nın “Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Endeksi” verileri grafik-1’de sunulmuştur.

Grafik 1. Nijerya'nın Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Endeksi Verileri

Kaynak: Dünya Bankası <https://databank.worldbank.org/>

Dünya Bankası endeksinde ilişkin hazırlanan veriler Nijerya'nın siyasi istikrarı açısından genel bir değerlendirme sağlayarak, küresel çerçevede konumunu anlamak için referans olması amacıyla

sunulmuş olup, Nijerya bu dönemde ortalama -1,81, 2010 yılında en düşük -2,21, 1998 yılında ise en yüksek -0,59 puan seviyesine ulaşmıştır.

Birçok Afrika ülkesi, siyasi istikrarsızlık, bölgesel/iç çatışmalar, terör ve darbeler ile mücadele etmesine rağmen; 2022'de açıklanan verilere göre, Nijerya -1,79 değeriyle dünya genelinde 205 ülke arasında 192. sırada yer almakta ve Afrika kıtasında endekste yer alan 53 ülke içerisinde 46. sırada bulunmaktadır.

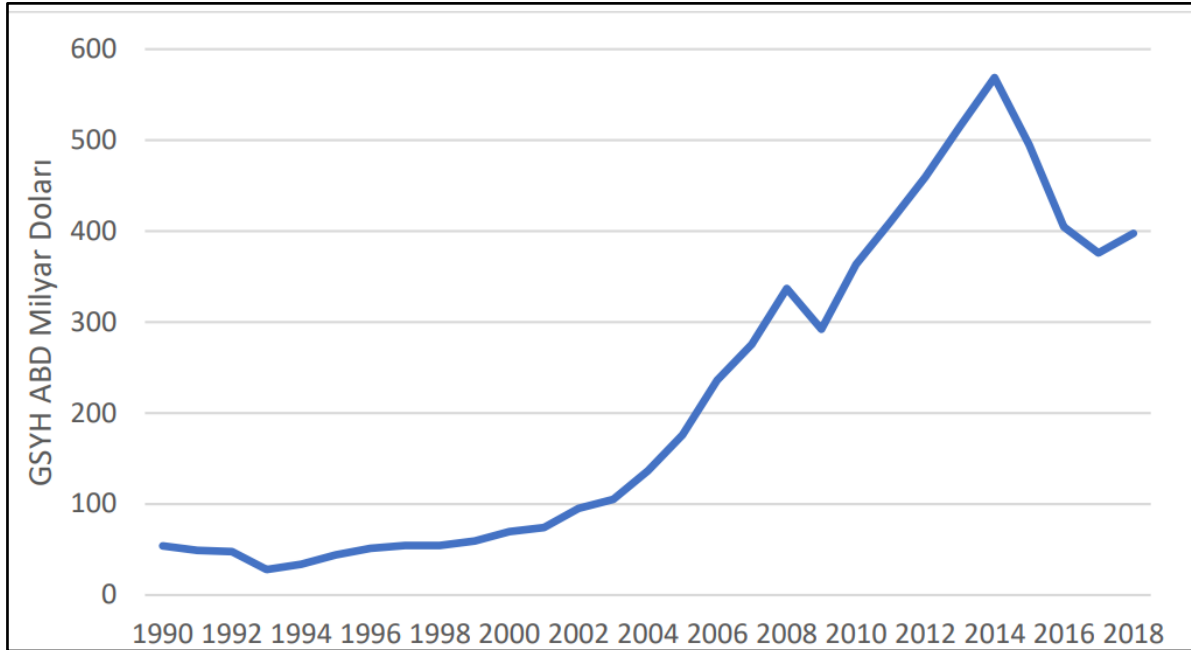
Bu düşük siyasi istikrar endeksi sıralamasına rağmen, Nijerya, Dünya Bankası'nın 2022 verilerine göre dünyanın en büyük 30 ekonomisi arasında yer almakta ve aynı zamanda Afrika'nın en büyük ekonomisi konumundadır. Bu durum, ülkenin siyasi ve ekonomik alanlarda yaşadığı tezatlığı ve karmaşıklığı açıkça ortaya koymaktadır.

Bu şartırcı farklılığı anlamak için, ülkenin siyasi istikrar verisi ile büyüme oranlarını karşılaştırmak farklı bir bakış açısı sunması açısından önem teşkil etmektedir.

Ülkelerin ekonomik büyümesi genel olarak, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH/GSYİH) cinsinden ölçülmektedir. “GSYİH temel olarak, bir ülke ekonomisi tarafından belirli bir zaman diliminde üretilen mal ve hizmetlerin toplam piyasa değeri” olarak tanımlanmaktadır. (Britannica)

Dünya Bankası verilerine göre Nijerya'nın GSYİH verileri grafik-2' de sunulmuştur.

Grafik 2. Nijerya'nın GSYİH Verileri¹

Kaynak: Dünya Bankası <https://databank.worldbank.org/>

¹ Siyasi İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Endeksi verileri 1996 ile 2002 yılları arasında her iki yılda bir, 2002'den itibaren ise yıllık olarak açıklanmıştır.

Tablo 1’de yer alan Siyasi İstikrar Endeksi ile Tablo 2’de yer alan Ekonomik Büyüme verileri incelendiğinde, beklentinin aksine aralarında ters yönlü bir ilişki görülmektedir.

Bu durumu daha iyi anlaşılabilmesi ve Nijerya’da yaşanan politik istikrarsızlığın ekonomik büyümeye olan etkisini ölçmek amacıyla, farklı siyasi rejimler altında ülkenin yönetildiği dönemlerdeki ortalama büyüme oranlarını analiz etmek önem arz etmektedir. Bu tür bir analiz, ülkenin ekonomik gelişimi ile siyasi istikrar arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Bu kapsamda; ülkenin farklı siyasi rejimler altında yönetildiği dönemlerdeki yıllık ortalama büyüme oranlarını analiz etmek üzere GSYİH verileri kullanılarak hazırlanan tablo-1 aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Nijerya’nın Farklı Yönetim Dönemlerindeki Yıllık Ortalama Büyüme Oranları²

Siyasi Liderler	Dönem	İktidara Geliş Şekli	Geçen Süre (Yıl)	Ortalama Büyüme Oranı (%)
Nnamdi Azikiwe	1960 – 1966	Monarşi/Seçim	6	3,07
Yakubu Gowon	1967 – 1975	Darbe	9	6,79
Olusegun Obasanjo	1976 – 1979	Darbe	4	4,01
Shehu Shagari	1980 – 1983	Seçim	4	-6,66
Muhammadu Buhari	1984 – 1985	Darbe	2	2,39
Ibrahim Babangida	1985 – 1993	Darbe	8	4,10
Sani Abacha	1993 – 1998	Darbe	5	1,56
Abdulsalam Abubakar	1998 – 1999	Atama	1	1,58
Olusegun Obasanjo	1999 – 2007	Seçim	8	7,74
Umaru Musa Yardua	2007 – 2010	Seçim	3	7,60
Goodluck Jonathan	2011 – 2014	Seçim	4	5,62
Muhammadu Buhari	2015 – Günümüz	Seçim	7+	1,38

Kaynak: Dünya Bankası <https://databank.worldbank.org/>

Oluşturulan tablo incelendiğinde;

Ülke yönetim yapısının genellikle askeri darbeler ile değiştiği, bu değişimler sonrasında yönetime gelen rejimlerin ekonomik olarak yüksek büyüme seviyelerine ulaşamadığı görülmektedir.

Ekonominin en kötü olduğu dönem, seçimle işbaşına gelen Shehu Shagari dönemidir. Bu dönemde ülke yıllık %6,66 oranında küçülmüştür. Bu başarısızlık, demokrasi geleneği olmayan bir ülkenin sivil yönetimi tarafından, makroekonomik anlamda kötüye kullanılması ve dünya genelinde yaşanan petrol fiyatlarındaki düşüşler, ülkenin genel ekonomik istikrarını ciddi şekilde olumsuz olarak etkilemiştir.

Ülkede son darbeyi gerçekleştiren Abacha'nın 1998 yılında beklenmedik ölümünün ardından ülkeyi demokrasiye döndürme sözü veren Genelkurmay Başkanı Abubakar iktidara gelmiştir. Abdulsalam Abubakar'ın rejimi yaklaşık bir yıl sürmüştür ve bu kısa süre zarfında, ülkenin ekonomik

² Tablonun oluşturulması sırasında dünya bankası verileri kullanılmış olup, 1993 yılı Ağustos-Ekim ayları arasında göreve gelen Ulusal Geçiş Hükümeti dikkate alınmamıştır. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)’ya ilişkin verilerin 2013 yılından önce yıllık olarak yayınlaması nedeniyle, yönetim rejimlerinin değiştiği ilk yıllara ilişkin veriler tam olarak doğru yansıtılmamıştır. Ülkeyi 2015 yılında yönetmeye başlayan Muhammadu Buhari’nin görev süresi devam etmesine rağmen son olarak 2022 yılı GSYİH verileri üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

ve yasal reformlarından verim alınamamıştır. Ancak, tutuklu politikacıların serbest bırakılması ve siyasi partilerin yeniden tescil edilerek seçimlere gidilmesi gibi demokratik sürece geçiş için önemli adımlar atılmıştır. Bu reformlar, siyasi arenanın yeniden yapılanmasına olanak sağlamıştır.

Uzun yıllar sonrası ülkede yapılan seçimlerde, Halkın Demokratik Partisi (PDP) iktidara gelmiş ve yaklaşık 16 yıl iktidarda kalmıştır. Bu süreçte, Olesegun Obasanjo, Umaru Musa Yar'adua ve Goodluck Jonathan ülkeyi yönetmiştir.

Ülkenin ekonomik olarak geçirdiği en verimli süreç, Halkın Demokratik Partisi yönetimdeki dönem (1999-2014) olmuştur. Mali açıdan en yüksek büyüme oranının yakalandığı dönem ise Olusegun Obasanjo'nun (1999 – 2007)³ yönetiminde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde Nijerya ekonomisi yıllık %7,74 gibi yüksek oranda büyümüştür.

Yaklaşık 16 yıl süren PDP iktidarının ardından, Mart 2015 seçimlerini kazanan Tüm İlericiler Kongresi (APC) adayı Muhammadu Buhari'nin döneminde ise, beklenenin aksine yıllık büyüme oranı sadece %1,38 seviyesinde kalmıştır. Buhari'nin darbe ile ülke yönetimini ele geçirdiği 1984 döneminde de ekonomik performansı düşük olmuş, 2015 sonrası mevcut yönetiminde de daha iyi bir ekonomik performans beklentisi gerçekleşmemiştir.

Nijerya bu dönemde, ekonomik büyümede bir yavaşlamaya tanık olmuştur. 2015-2017 yılları arasında ve 2020'de Covid-19 kaynaklı iki durgunluk yaşanmıştır.

Siyasi istikrarsızlık ve ekonomik büyüme verileri arasında dikkat çeken bir zıtlık, Yakubu Gowon'un yönetim döneminde (1967 - 1975) görülmektedir. Biafra iç savaşının (1967-1970) yaşandığı bu dönemde önemli bir ekonomik başarı elde edilmiştir. Bu başarının altında yatan nedenler incelendiğinde, 1969'da çıkartılan Petrol Kararnamesi ve 1973 ile 1974 yıllarında yürürlüğe konan petrol düzenlemeleri öne çıkmaktadır. Yeraltı kaynaklarının uluslararası şirketlerce işletilmesi ve belirli bir kısmının satılmasıyla elde edilen gelir, üç yıllık iç savaşın ardından ülkeye önemli bir ekonomik kazanç sağlamıştır.

5. SONUÇ

Farklı siyasi liderlerin dönemlerindeki ekonomik büyüme oranlarını incelediğimizde, Dünya Bankası'nın Siyasi İstikrar Endeksi verileri henüz ortaya konmadan önce bile, Nijerya'nın tarihinde bazı dönemlerde siyasi istikrar ile ekonomik büyüme arasında şaşırtıcı bir biçimde negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Örneğin, Yakubu Gowon'un yönetim döneminde yaşanan iç savaşa rağmen, ülkenin tarihinde en yüksek büyüme oranlarından birine ulaşılmıştır.

Dünya Bankası Siyasi İstikrar Endeksi verilerine göre (Tablo-1), 2002-2009 yılları arasında siyasi istikrar rakamlarının düştüğü görünmesine rağmen, aynı dönemde ekonomik büyümenin arttığı gözükmemektedir (Tablo-2). Bu dönem, Halkın Demokratik Partisi (PDP) yönetimindeki dönem (1999-

³ 29 Mayıs 1999'da göreve gelmesi nedeniyle büyüme oranı hesaplanırken 1999 yılı verileri dikkate alınmamıştır.

2014) olarak öne çıkmakta ve Nijerya'nın en verimli ekonomik performansını sergilediği bir zaman dilimi olarak öne çıkmaktadır.

Nijerya'nın (söz konusu endeksin en alt sıralarında olduğu yıllarda) 2004 yılında yaklaşık %33.7'lik bir rekor büyüme göstermesi, 2014 ve 2019 yılları arasında Güney Afrika Cumhuriyeti'ni, 2022 yılında ise Mısır'ı geçerek Afrika kıtasının en büyük ekonomisi olması, siyasi istikrarsızlığın ülkenin büyümesi üzerinde önemsiz bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Bu analiz, Nijerya'daki siyasi istikrar ile ekonomik performans arasındaki karmaşık bir ilişki olduğunu anlamamızı sağlamış olup, konu hakkında daha derin araştırmalar yapılması gerektiğini açıkça göstermektedir.

KAYNAKÇA

Acar, A. (2019) “Siyasal ve Toplumsal Değişim”, Konya: Billur Yayınları.

Alesina, A. ve Perotti, R. (1993) “Income Distribution, Political Instability and Investment”, National Bureau of Economic Research.

Alesina, A. ve Perotti, R. (1994) “The Political Economy of Growth: A Critical Survey of the Recent Literature”, World Bank Economic Review, 8(3), 351–371.

Alesina, A., Özler, S., Roubini, N. ve Swagel, P. (1996) “Political instability and economic growth”, Journal of Economic Growth, 189-211.

Arslan, Ü. (2011) “Siyasi İstikrarsızlık ve Ekonomik Performans: Türkiye Örneği”, Ege Akademik.

Bhattacharjee, J. (2021) “Bangladesh: Reviewing the year 2020”, South Asia Weekly.

Chawdhury, J. (2016) “Political Instability A Major Obstacle to Economic Growth in Bangladesh”, Peer-reviewed Academic Journal, 91-105.

Ercan, E. ve Bildirici, M. (2001) “Türkiye’de Siyasal ve İktisadi İstikrarsızlık 1980–2001”, İşletme ve Finans, 187:27-33.

Gerald, N., Ani, K. ve Ojatorotu, V. (2019) “Assessing the Political Economy of Policy Instability and Its Effect on Nigerian Economic Growth 1970-2015”, Journal of Reviews on Global Economics, 8:72-91.

İnsel, A. (1991) “Siyasal Bir Süreç Olarak İktisadi Kalkınma II”, Birikim, 21:12-23.

Küçüköğlü, M. ve Taş, H. (2020) “Türkiye’de Siyasal İstikrar ve Ekonomik Büyüme İlişkisi”, Turansam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi.

Lipset, S. M. (1959) “Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy”, The American Political Science Review, 69-105.

- Nomor, T. ve Iorember, P.T. (2017) “Political Stability and Economic Growth in Nigeria. Institutions & Transition Economics”, *Macroeconomic Issues eJournal*.
- Olson, M. (1982) “The Rise and Decline of Nations: Economic Growth, Stagflation, and Social Rigidities”, Londra:Yale University Press.
- Öztürk, H. (2004) “Siyasi İstikrarsızlık ve Ekonomi Üzerindeki Etkileri: Türkiye Uygulaması (1950-2003)”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rashiduzzaman, M. (1997) “Political Unrest and Democracy in Bangladesh”, *Asian Survey*, 37: 254-268.
- Rathnayke, A. (2022) “Political Instability an Obstacle to Economic growth Evidence from South Asia”, *Vidyodaya Journal of Management* 8(II), 185-207.
- UNDP, (2002) “Human Development Report 2002: Deepening Democracy in a Fragmented World”, New York.
- Yılmaz, A. (2019) “Politik İstikrar Endeksi - Ekonomik Göstergeler Arasındaki Etkileşim: Türkiye ve Seçilmiş Ülkeler İçin Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Young, M. C. (2012) “The Postcolonial State in Africa”, Winconsin/ABD:University of Winconsin Press.
- Britannica, <https://www.britannica.com/money/topic/gross-domestic-product>.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
